จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	ชื่อ_
คณะวิศวกรรมศาสตร์	เลขา
ภาควิชาวิศวกรรมคอมพิวเตอร์	หมา
2110-263 DIGITAL COMPUTER LOGIC LAB I	วันที่

ชื่อ ภูมิพัฒน์ ชัยประเสริฐสุด			
เลขประจำตั	ັງ 6432133721		
หมายเลขเค	รื่อง รื่อง		
	 18 สิงหาคม 2565		

1. การใช้โปรแกรมจำลองการทำงานของวงจรตรรกะ (Simulator)

<u>วัตถุประสงค์</u>

- 1. เพื่อให้นิสิตสามารถใช้โปรแกรมเพื่อสร้างวงจรตรรกะ
- 2. เพื่อให้นิสิตสามารถใช้โปรแกรมเพื่อจำลองการทำงานของวงจรตรรกะ

บทน้ำ

การทดลองและศึกษาการออกแบบและการทำงานของวงจรตรรกะอาจทำได้โดยสร้างวงจร ขึ้นมาโดยใช้อุปกรณ์ (IC) แล้วใช้เครื่องมือเช่น Oscilloscope หรือ logic probe วัดผล

อีกวิธีหนึ่งที่ทำได้คือใช้โปรแกรมจำลองการทำงาน หรือ Simulator ซึ่ง เป็น โปรแกรมที่สาร มารถแสดงผลการทำงานของวงจรจาก "รายละเอียดวงจร" (Design description) การกำหนด ลักษณะของวงจรทำได้หลายแบบ เช่น ใช้การวาดสัญลักษณ์ของ logic gate (schematic capture) หรือ เขียนเป็น text ที่แสดงการเชื่อมต่อของแต่ละองค์ประกอบหรือ การทำงานของวงจร (hardware description languages) จากนั้น simulator จะแสดงผลที่ได้จากการทำงาน หรือ output ของวงจร ที่เกิดจาก input ที่ผู้ใช้กำหนด

Simulator มีอยู่หลายประเภทแต่ที่เราจะทดลองใช้ในวิชานี้จะมีสองรูปแบบคือ

- Logic simulator จำลองการออกแบบเป็นการเชื่อมต่อของ logic gate ที่ให้ค่าออกมา เป็น 0 และ 1 (และค่าอื่นๆที่จะพบในตอนหลัง) นิสิตจะใช้โปรแกรมเพื่อตัดสินว่า ตาราง ความจริง (Truth table) ของวงจรที่สร้างขึ้นตรงกับ input/output ที่ต้องการหรือไม่ สำหรับวงจรง่ายๆ เราสามารถทดลองได้ทุกกรณีของ input แต่ถ้าเป็นวงจรที่ซับซ้อนเรา อาจทดสอบได้เฉพาะบางกรณีเท่านั้น
- Timing simulator จะคล้ายกับ Logic simulator แต่จะจำลองการทำงานของ logic gate ให้เหมือนการทำงานจริงยิ่งขึ้น โดยจะยอมให้แต่ละ gate มี delay (ช่วงเวลาที่ เกิดขึ้นระหว่างการเปลี่ยนแปลงของ output หลังจากมีการเปลี่ยนแปลงของ input) หรือ อีกนัยหนึ่งโปรแกรมไม่เพียงแต่บอกว่า output จะเป็นอย่างไรจาก input แต่จะบอกด้วย

ว่า output ที่ได้จะได้เมื่อไร โดยทั่วไปผลของ timing simulator จะเป็นในรูปของ waveform (แผนภูมิแสดงค่าของ logic 0 และ 1 เทียบกับเวลา)

การจำลองการทำงานนั้นมีความสามารถได้ถึงระดับหนึ่ง ไม่สามารถจะทำงานได้ "เหมือน จริง" ในทุกๆ ด้าน ผู้ใช้จำเป็นต้องคำนึงถึงขีดจำกัดของโปรแกรมจำลองการทำงานคือ

Logic simulator จะใช้ "แบบจำลอง" (Model) ของวงจร ดังนั้นถึงแม้ว่าวงจรจะทำงานได้ อย่างถูกต้องใน simulator แต่เมื่อ "ต่อ" วงจรจริงอาจจะทำงานไม่ถูกต้องก็ได้ เช่น ในวงจรจริงอาจมี ปัญหาเกี่ยวกับกระแสไฟฟ้าที่ใช้ไม่เพียงพอ หรือการรบกวนของสัญญาณเกิดขึ้น

ผลที่ได้จากการจำลองการทำงานขึ้นอยู่กับ input ที่ผู้ใช้ทดลองใช้ ในการทำงาจริงอาจจะมี input ที่อยู่นอกเหนือสิ่งที่ทดลองก็ได้ซึ่งวงจรอาจทำงานผิดพลาดสำหรับ input ที่ผู้ใช้ไม่ได้ทดสอบนี้ ทฤษฎี

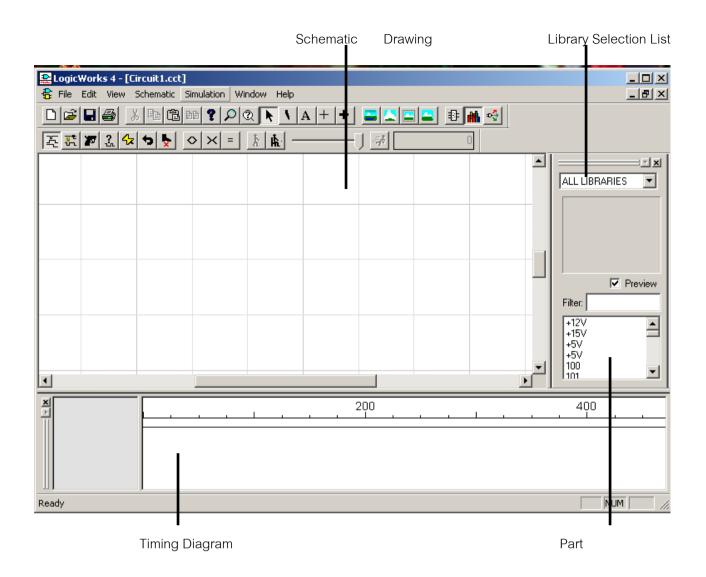
โปรแกรมที่สามารถให้ผู้ใช้สร้างวงจรและจำลองการทำงานของวงจรตรรกะที่จะใช้ในวิชานี้ นั้นมีชื่อว่า LogicWork™ โดยบริษัท Capilano Computing System, Ltd. (http://www.capilano.com) เป็นรุ่นที่มีลิขสิทธิ์ และใช้เพื่อการศึกษาเท่านั้น จึงไม่อนุญาตให้ คัดลอกออกไปใช้

กรณีที่นิสิตสนใจอยากทดลองใช้โปรแกรมจำลองการทำงานของวงจรตรรกะนี้ภายนอก ห้องปฏิบัติการก็สามารถใช้โปรแกรม ชื่อว่า Designworks™ สามารถ download ได้โดยไม่คิดมูลค่า จาก web page ของบริษัท

เรียกใช้โปรแกรมนี้ได้โดย double click ที่ icon LogicWork 4 บนหน้าต่าง Desktop หรือ เรียกใช้ผ่าน

START \rightarrow Programs \rightarrow LogicWorks 4 \rightarrow LogicWorks 4 เมื่อเข้าสู่โปรแกรมโดยปกติจะเห็นหน้าจอประกอบด้วยส่วนต่างๆ ดังนี้

- 1. Schematic Drawing Area บริเวณสำหรับวาดวงจร
- 2. Library Selection List และ Part Selection List สำหรับเลือกนำอุปกรณ์ต่างๆ มาใช้ใน วงจร
- 3. Timing Diagram แสดงผังเวลาของสัญญาณต่างๆ ที่ต้องการตรวจสอบ

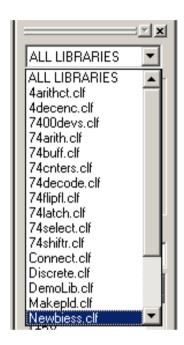
Toolbar มีไว้สำหรับเลือกเครื่องมือต่างๆ โดย ในแถวแรกเป็นเครื่องมือเกี่ยวกับการจัดการ ไฟล์ และเครื่องมือช่วยในการวาดวงจร ส่วนแถวที่สองเป็นเครื่องมือเกี่ยวกับการทำ Simulator

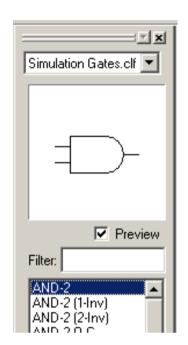
เริ่มต้นสร้างวงจร

ให้เลือกจากเมนู File \rightarrow New และเลือก New Design จะปรากฏบริเวณวาดวงจรใหม่ขึ้น (ปกติเมื่อเปิดโปรแกรมใหม่ โปรแกรมจะแสดง New Design ให้เองอยู่แล้ว)

การเลือกและวางอุปกรณ์

หน้าต่าง Part มีไว้สำหรับให้ผู้ใช้เลือกอุปกรณ์ต่างๆ ซึ่งจัดไว้เป็นกลุ่มๆ เรียกว่า Library

หลังจากเลือก Library ที่ต้องการแล้ว สามารถดูรายชื่อของอุปกรณ์ทั้งหมดที่อยู่ใน Library นั้นๆ หากรู้ชื่อของอุปกรณีที่จะใช้แล้วก็สามารถพิมพ์ชื่อบางส่วนลงในช่อง Filter ได้ เฉพาะอุปกรณ์ที่ ชื่อมีส่วนเหมือนกับข้อความใน Filter จะปรากฏใน List วิธีนี้สามารถทำให้หาอุปกรณ์ที่ต้องการได้ รวดเร็วในกรณีที่ Library มีอุปกรณ์อยู่เป็นจำนวนมาก

สำหรับในการทดลองนี้อุปกรณ์ที่ใช้ส่วนใหญ่จะอยู่ใน Library ต่างๆ ดังนี้

- Simulation Gates.clf ซึ่งเป็นกลุ่มของ gate เบื้องต้น
- Simulation IO.clf ซึ่งเป็นกลุ่มของอุปกรณ์ input/output เบื้องต้น
- Simulation Logic.clf ซึ่งเป็นกลุ่มของอุปกรณ์ logic เบื้องต้น

เมื่อผู้ใช้เลือกกลุ่มที่ต้องการ ชื่ออุปกรณ์ในกรอบรายการของ Parts จะเปลี่ยนไป ถ้าต้องการ ใช้อุปกรณ์ใด ให้ double click ที่ชื่ออุปกรณ์นั้น เมื่อเลื่อน cursor ของ mouse ไปที่ "แผ่นสำหรับ ออกแบบ" cursor จะกลายเป็นรูปอุปกรณ์นั้น เมื่อต้องการวางอุปกรณ์นี้ไว้ที่ตำแหน่งใด ให้ click ที่ บริเวณนั้น cursor ของ mouse จะยังคงเป็นรูปอุปกรณ์นั้นอยู่ ถ้าผู้ใช้ต้องการอุปกรณ์ชนิดเดียวกัน อีก จะสามารถทำได้โดย click ที่บริเวณใหม่ต่อไป แต่ถ้าผู้ใช้ต้องการให้ cursor กลับเป็นรูปลูกศรให้ click ที่ปุ่ม 🔊 ในหน้าต่าง Palette หรือกด Space Bar

การลากเส้นเชื่อมต่อระหว่างอุปกรณ์

การลากเส้น (คือ wire หรือ สายไป) จะต้องให้ cursor เป็นรูปลูกศรก่อน เส้นที่สร้างจะต้อง เริ่มจาก "ขาของอุปกรณ์" (Pin) หรือ ต่อจากเส้นเดิมที่มีอยู่แล้ว ให้นำ cursor ของ mouse มาชี้ที่ขา อุปกรณ์ แล้วกดปุ่มซ้ายของ mouse ค้างไว้พร้อมกับเลื่อน mouse ไปตามทิศทางที่ต้องการจะมีเส้น เกิดขึ้น เมื่อได้เส้นต่ออุปกรณ์ทั้งสองแล้วให้ยกนิ้วออกจากปุ่มเมาส์ การสร้างเส้นนั้นจะทำได้ใน แนวนอนหรือแนวตั้ง และจะ "หัก" เส้น (เปลี่ยนทิศทางเป็นมุมจาก) ได้หนึ่งครั้ง และถ้าต้องการหัก เส้นหลายหนก็ต้องทำทีละตอนก่อนเชื่อมโยงกับขาอุปกรณ์

การลบอุปกรณ์หรือสายสัญญาณ

ทำได้ 2 วิธีคือ

- เลือกสิ่งที่ต้องการจะลบ (จะเป็นอุปกรณ์หรือสายสัญญาณ) โดยการ click ที่สิ่งนั้นแล้วกด
 แป้น delete ที่แป้นพิมพ์ โดยปกติการเลือกทำโดยการ click แต่อุปกรณ์บางชนิดเช่น
 switch เมื่อ click จะเป็นการใช้อุปกรณ์ แทนที่จะเป็นการเลือก สำหรับอุปกรณ์ประเภทนี้
 การเลือกทำได้โดย drag mouse เป็นบริเวณกว้างคลุมอุปกรณ์ที่ต้องการ
- ใช้ปุ่ม Zap \ ในหน้าต่าง Palette จะทำให้ cursor เปลี่ยนรูปเป็นตามที่แสดงที่ปุ่ม นำ ปลายล่างไป click ที่อุปกรณ์หรือสายสัญญาณใด ส่วนนั้นก็จะหายไป

การใช้วิธีทั้ง 2 นี้ สำหรับอุปกรณ์จะมีผลเหมือนกัน แต่ถ้าเป็นเส้นจะได้ผลต่างกัน คือ ในวิธี แรก เส้นทุกเส้นที่เชื่อมต่อกันจะถูกเลือกพร้อมกัน และเมื่อกดปุ่ม delete จะถูกลบหมดทุกเส้น แต่ ในวิธีที่สอง เฉพาะเส้น (หรือส่วนของเส้น) ที่ถูก zap เท่านั้นที่จะถูกลบ

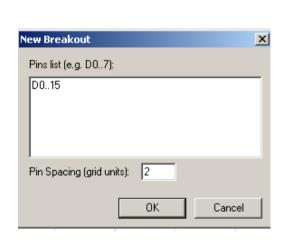
การตั้งชื่อขาสัญญาณและเชื่อมโยงขาสัญญาณโดยชื่อ

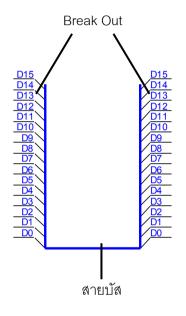
ขาต่างๆ ของอุปกรณ์หรือสายสัญญาณ สามารถตั้งชื่อให้ได้ โดยนำเมาส์ไปคลิ๊กที่ ขาสัญญาณที่ต้องการด้วยปุ่มขวา จะมีเมนูขึ้นมา ให้เลือกที่ Name... แล้วใส่ชื่อหรือชื่อย่อที่รู้จัก โดยห้ามตั้งชื่อเป็น o หรือ 1 และไปติ๊กให้เป็น visible ด้วย

การตั้งชื่อจะให้ประโยชน์ ในกรณีที่อุปกรณ์ที่จะเชื่อมต่อกันนั้นอยู่ห่างกันมาก จะโยงสายอาจ ไม่สวยงามหรือมีการเชื่อมโยงสัญญาณนั้นมาก เช่น สัญญาณ Clock และการตั้งชื่อนี้จะสามารถดู ข้อมูลสัญญาณใน Timing Diagram ได้อีกด้วย

การใช้บัส

สายสัญญาณที่มีคุณสมบัติเหมือนกัน และมีจำนวนมากหรือเป็นกลุ่ม เราเรียกว่า บัส (Bus) เช่น บัสข้อมูล (Data Bus) บัสแอดเดรส (Address Bus) เป็นต้น การลากสายสัญญาณเหล่านั้นมัก มีอุปสรรคไม่ใช่น้อย และเสียเวลามาก จึงมีการใช้สายสัญญาณบัสแทน ซึ่งทำได้โดยสร้าง Break Out เพื่อแยกสายสัญญาณที่ต้องการต่อก่อน ซึ่งสร้างได้จาก เมนู Schematic แล้วเลือก New Breakout.. หรือ กด Ctrl + B จะได้หน้าต่างดังรูป แล้วจึงกำหนดสายสัญญาณที่ต้องการ สร้าง จากนั้นจึงนำสายสัญญาณนั้นๆ ไปต่อกับอุปกรณ์ที่ต้องการ แล้วจึงเชื่อมระหว่าง Break Out ด้วยสายบัส ซึ่งสร้างได้จาก ปุ่ม

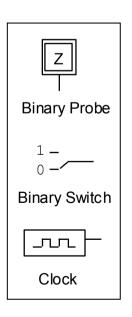

การจำลองการทำงานของวงจรตรรกะ (Simulation)

สามารถทำ Logic Simulation ได้ในหน้าต่างที่วาดวงจรนั้นเลย และ สามารถดู Timing Simulation ได้ในหน้าต่าง Timing Diagram ซึ่งเป็นลักษณะ เด่นของซอฟท์แวร์นี้ โดยอุปกรณ์พื้นฐานที่ใช้ในการจำลองการทำงานของวงจร ตรรกะได้แก่ Binary Switch, Binary Probe และ Clock ซึ่งอยู่ใน Library Simulation IO.clf

Binary switch จะทำหน้าที่เป็น input ที่ให้ค่าเป็น 0 หรือ 1 โดยใช้ cursor เป็นลูกศร (โดย click ที่ปุ่ม 🔊 ในหน้าต่าง Palette) แล้ว click ที่ Binary switch จะเห็นว่าสามารถเปลี่ยนค่าได้ระหว่าง 0 และ 1

Binary probe จะเป็นอุปกรณ์ที่แสดงค่าของ logic โดยจะแสดงค่าเป็น 0, 1, C, X หรือ Z ตามค่าที่ได้ (C หมายความว่ามีค่าผิดพลาด X หมายความว่ายังไม่ค่า Z หมายความว่า binary probe ไม่ได้ถูกต่อกับอุปกรณ์อื่น หรือเรียกว่าต่อกับค่า High Impedance) นอกจากนี้เราสามารถ ใช้ signal probe วัดค่าของสายสัญญาณใดๆได้อีกด้วยโดยกดปุ่ม ukununi Paletteจะทำให้ cursor เปลี่ยนเป็นรูปเหมือนกับปุ่ม จากนั้นจึงนำปลายของ cursor ไป click สายสัญญาณที่ ต้องการ cursor ก็จะแสดงค่าของสายเส้นนั้นออกมา

Clock เป็นอุปกรณ์ที่ทำหน้าที่เป็น input ที่ให้ค่า 0 และ 1 อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถกำหนด พารามิเตอร์ได้โดยใช้ cursor ลูกศรคลิกที่ Clock อันที่ต้องการ แล้วไปที่ เมนู Simulation เลือก Parameters.. หรือจะใช้ Ctrl + K ก็ได้ ค่า Default ที่กำหนดไว้มีค่า Low = 10 และ High = 10 (Low หมายถึง จำนวนหน่วยเวลาที่เป็นศูนย์ และ High หมายถึง จำนวนหน่วยเวลาที่เป็นหนึ่ง) Clock แต่ละอันจะมีพารามิเตอร์แยกเป็นอิสระจากกัน

ความเร็วในการจำลองการทำงานนี้สามารถควบคุมได้จาก Simulation Toolbar โดยเลื่อน เข็มกำหนดความเร็วมาทางซ้ายเพื่อให้ความเร็วในการทำ Simulation ช้า และเลื่อนเข็มมาทางขวา เพื่อให้เร็วขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถบอกให้ Simulator ทำงานทีละ Step, Reset เพื่อเริ่มต้น Simulation ใหม่ และยัง Zoom In, Zoom Out ได้อีกด้วย หากไม่แน่ใจว่าแต่ละปุ่มใน Toolbar ทำ หน้าที่อะไร ให้เลื่อนเมาส์ไปแช่อยู่ที่ปุ่ม สักพักหนึ่งจะมี Tool Tip ปรากฏขึ้นเพื่ออธิบายหน้าที่ของ ปุ่มนั้นๆ

- นุ้ม แสดง/ช่อน Timing Diagram
- ปุ่ม เพิ่มสัญญาณลงใน Timing Diagram
- 🗖 🗓 ปุ่ม กำหนด ค่าพารามิเตอร์ของอุปกรณ์
- 👈 ปุ่ม reset Timing Diagram
- 🍑 ปุ่ม Zoom in เพื่อขยายขนาดภาพใน Timing Diagram
- ปุ่ม Zoom out เพื่อย่อขนาดภาพใน Timing Diagram
- 👔 🖍 🥠 🚮 ส่วนควบคุมการ run,stop และความเร็วในการ simulate
- เมื่อยเวลาที่ทำการ simulate

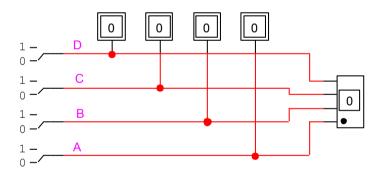
Timing diagram เป็นการแสดงค่าของสัญญาณจากที่ใดที่หนึ่งในวงจรเทียบกับเวลา โดย จะแสดงในหน้าต่างอีกหน้าต่างหนึ่ง สัญญาณที่จะแสดงได้นั้นจะต้องมาจากเส้น ให้ click ที่เมนู View แล้ว click ที่ Timing Window จะได้หน้าต่าง Timing เกิดขึ้น (โดยปกติจะเปิดอยู่แล้ว) ขอให้ สังเกตว่าจะไม่มีสัญญาณใดๆ อยู่ในหน้าต่างเลย ถ้าต้องการจะดู Waveform ของสัญญาณใด ต้อง เลือกให้สัญญาณนั้นลงในหน้าต่าง Timing ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

- Click ที่เส้นที่มีสัญญาณที่ต้องการ
- Click ที่เมนู Simulation แล้ว click ที่คำสั่ง add to timing หรือกดปุ่ม Ctrl + T ที่แป้นพิมพ์
 ในหน้าต่าง Timing จะปรากฏสัญญาณนั้น

ข้อแนะนำ ให้ทำการตั้งชื่อสัญญาณต่างๆ ให้มีความหมายหรือตรงกับที่ออกแบบไว้ เมื่อดู Waveform แล้วจะได้เข้าใจได้ดี

<u>การทดลอง</u>

1. สร้างวงจรโดยใช้อุปกรณ์ Binary Switch, Binary Prob, Hex Display จาก Simulation IO.clf Library แล้วเชื่อมสายสัญญาณเข้าด้วยกัน และตั้งชื่อสัญญาณ ดังรูป

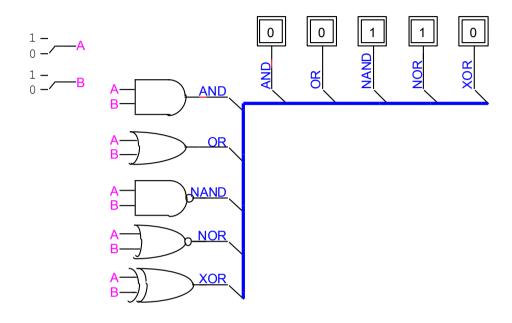

แล้วบันทึกผลการทดลองให้ครบตามตัวอย่างตาราง

D	С	В	А	ผลที่แสดง
0	0	0	1	
0	0	1	0	
0	0	1	1	
			•	
1	1	1	0	
1	1	1	1	

D	С	В	А	ผลที่แสดง
0	0	0	0	0
0	0	0	1	1
0	0	1	0	2
0	0	1	1	3
0	1	0	0	4
0	1	0	1	5
0	1	1	0	6
0	1	1	1	7
1	0	0	0	8
1	0	0	1	9
1	0	1	0	А
1	0	1	1	В
1	1	0	0	С
1	1	0	1	D
1	1	1	0	Е
1	1	1	1	F

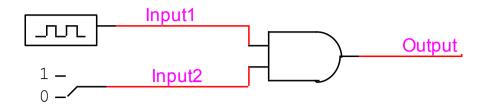
2 สร้างวงจรโดยใช้อุปกรณ์ AND-2, OR-2, NAND-2, NOR-2, XOR-2 จาก Simulation Gates.clf Library แล้วใช้วิธีการเชื่อมโยงสัญญาณด้วยชื่อโดยใช้ cursor จากการคลิกที่ A ใน Toolbar หมายเหตุ:การสร้าง Breakout สามารถกรอกชื่อสัญญาณที่ต้องการ เช่น AND OR NAND NOR XOR และกำหนด Pin Spacing ให้สวยงามตามต้องการได้ลงใน New Breakout dialog box หลังจากกด OK แล้วให้ใช้ arrow key ในการปรับทิศของ Breakout

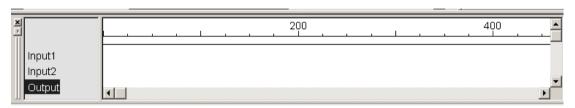
แล้วบันทึกผลการทดลองให้ครบตามตาราง

А	В	AND	OR	NAND	NOR	XOR
0	0	0	0	1	1	0
0	1	0	1	1	0	1
1	0	0	1	1	0	1
1	1	1	1	0	0	0

3. สร้างวงจร

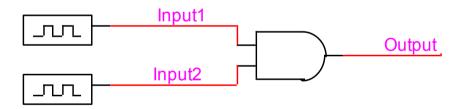

ทำการทดลองเปลี่ยนค่าของ switch บันทึกผลการทดลองของ waveform ที่เกิดขึ้น (ถ้าไม่ มี waveform ให้คลิกปุ่ม reset แล้วคลิกปุ่ม run ที่ simulation toolbar)

นอกจากนี้จะต้องทดลองปรับความเร็วที่ระดับต่างๆ และลองใช้ปุ่ม Reset, Run, Step, Zoom in, Zoom Out, Normal Size แล้วสรุปในผลการทดลองด้วย

4. สร้างวงจร

ทำการทดลอง run simulator และบันทึกผล ให้สังเกตว่า clock ทั้งสองทำงานเหมือนกันมี ความถี่เท่ากัน แล้วเอาท์พุทจะเหมือนกับอินพุทหรือไม่ (ลองขยายขนาดสัญญาณออกดู)

ทำการเปลี่ยนพารามิเตอร์ clock ของ input2 เป็น Low = 20 High = 20 ทำการบันทึกผล การทดลอง

ข้อสังเกต เมื่อขยายสัญญาณออกไปเรื่อยๆ จนไม่สามารถขยายได้อีก จะพบว่าฟังก์ชันของเอาท์พุท ที่ควรจะเกิดนั้นล่าช้ากว่าอินพุทนิดหน่อย ซึ่งเป็นจุดเด่นของซอฟแวร์นี้ที่สามารถจำลอง Delay ที่เกิด ขึ้นกับเกทได้ด้วย

